

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 500

Dadaism poporan

Poezia poporană fiind o creație spontană și deci de poetism pur, n'are aproape niciodată intențiile de moralitate ori patriotism, pe care i le atribuie cercetătorii ori colecționarii de folklor. Versul poporan e născut dintr-o plăcere ori din necesitatea unei plăceri, unei încântări — nu din dorința de a da sfaturi ori a exprima convingeri. Poporul nu face morală, poporul „cântă”. In baladă nu mai e important sensul etic, pe care-l putem scoate dintr-o întâmplare, ci măreția întâmplării, epical în sine.

Alecsandri a făcut fel și chip să-i introducă în colecția de poezii poporane sentimentele lui naționale și de aceea micile lui „rectificări” — care de fapt constau în versuri în ritm folkloric, create ad-hoc, — apar cu totul nenaturale, dacă nu chiar ridicole, în ochii poporului:

Alei! mări Han bătrân!
Ori nu știi că sunt Român?
De-s Român, sunt frate bun
C'or ce cal viteaz, nebun.

Trebuie să considerăm deci ca adevărați mari colecționari de poezie poporană pe cei care au transcris-o întocmai cum au auzit-o (G. Dem. Teodorescu), cât și pe cei care au intervenit în texte fără a falsifica intențiile poporului, cel mult amplificând pitorescul (Anton Pann).

Poporul face adesea versuri numai pentru frumusețea lor verbală, pentru rezonanța lor exterioară. Versuri ca acestea:

Invârtește rășnița
Și și-i unge gătița —

nu mai au nicio fel de intenție morală ori satirică, care spuse în proză se poate s'o fi avut, ci numai intenția de a produce o emoție prin asocierea lor barocă. Uneori, dus de rimă, poetul poporan continuă ideea primă prin cuvinte fără sens dar cu muzicalitate asemănătoare:

Tot sub umbra nucilor,
In calea voinicilor,
In pofida fetelor,
In ciuda nevestelor,
In tătăia babelor,
In ardeul Sărbilor,
In piperul Grecilor.

(G. Dem. Teod.)
Uneori cuvântul în sine ascunde o nuanță de humor,

un fel de derădere nemărturisită, care unită cu o melodie monotonă dă impresia de fariseism: ești serios și totuși parcă pe punctul de a râde:

Lazăre mă-sa l-a făcut,
Lazăre, Lazăre!
La o mare sârbătoare;
Lazăre, Lazăre.

(G. Dem. Teod.)
Metafora e uneori atât de hiperbolică încât reușește să ne dea impresia de grotesc:

Care dracu te-o făcut,
Te-o făcut așa de slut?
Când o fost să-ți faci gură,
O făcut poartă la șură.

Alteori însă metafora se ridică îndrăzneț și într'un sens claudelien (— care și el e folkloric, într'un fel, grefându-și poezia pe un fond de concepție populară catolică despre univers —), adică în orientarea după aceeași rază de pătrundere în haoticul lumii, a unor obiecte cu totul disparate:

Mama ta, călugăre,
Casa mi-i pe-un bulgăre!

Versul al doilea e o adevărată viziune: o casă pe un bulgăre, un obiect mare pe un suport neînsemnat. Tocmai fiindcă nu există conținutul imediat între „casă” și „bulgăre” — imaginea e cu atât mai surprinzătoare. Versul prim e introdus numai pentru sonoritate, dar are și el viața proprie; e pitoresc, apropiind injuria de monah. Iar distihul luat întreg, — chiar dacă n'am înțeles sensul vorbelor — ne dă impresia unei veselii nepăsătoare, unui dispreț de bețiv, unei totale lipse de griji.

In strigături, din care intenția satirică a dispărut pentru a face loc uneia de plăcere estetică (inconștientă de altfel la popor), găsim peste tot comparații și metafore neașteptate, surprinzătoare și pitorești:

Am o mândră cât un brad,
Șade'n picioare sub pat.

ori:
Ce te ții, mândră, măreață,
Că ești cât o băcuiață!
Băcuiață cu gunoiu,
Ochii tăi ca la broscioiu!
Băcuiață cu tarăță,
Ochii tăi cum își la mătă!

Satira poporană are și ea un scop și o existență estetică. Poporul nu e nici „satiric” nici „moralist”, când râde de țigan, evreu ori popă. Intenția de derădere dela început a dispărut acum (cași la Argezi, Testament). Poetul poporan n'are nimic cu preoțimea în genere nici cu un anume preot în special când amestecă în vers cuvântul „popă”. Acest cuvânt, având o foarte ușoară nuanță de obrăznicie ori chiar de trivialitate, dă o expresie joială versului:

Hopa, hopa,
Ce-o zis popa!
Că mi-o zis că să mă'n sor,
Da de fete nu mi-i dor —
(Eminescu, Lit. Pop.)

Popa nost și popa vost
Mare pui de draci or fost;
Da a vost o fost mai mare
C'o jucat în postu-mare.

Iar acel „hop” — cu care sfârșesc de obicei strigăturile — dă impresia unei supreme tife, unui gest final de superioară derădere. Rima ajută versului, dându-i alte înțelesuri decât cel al cuvintelor din care e alcătuit:

Cătu-i Maramureșu,
Nu-i flacău ca eu și tū
Și oraș ca Sighetu.

Increderea în sine nu reese atât din afirmația poetului cât din rima aceasta penaturală dar interesantă, a trei de u — accentuați nelalocul lor.

Folklorul, cu pitorescul lui, poate forma fundamentul de poezie cultă. Scriitorul mare, care poate fi Argezi în „Blesteme”, ori Bolintineanu în „Mihnea și Baba”, știe să amplifice folklorul, să-i dea interpretări noi, chiar până la a crea din el moduri de concepție a universului.

Muzica proprie a sunetelor poate să dea impresia de adâncă melancolie, cum o dă, într-o admirabilă comparație, un cântec de miliție din Basarabia:

Mărunței cu fluturii,
Negri ca călugării.

Și cine nu simte o legănare de om mulțumit de sine și complăcându-se într-o stare de semi-conștiență, în sunetul versurilor:

Da io-s neagră, roșcovană,
Merg pe drum ca o cătană.

Eugen Coșeriu
Urmare în pag. 3

Aristot

Dela Molière încoace Aristotel e luat cam în răs în lumea literelor, deși toată critica școlară își are obârșia în el. A imita realitatea, adică „a reda” natura „așa cum este ea” e un principiu pretins aristotelic. Regulile unității în tragedie se știu. S'a dovedit (și textul e clar) că filosoful antic face numai constatări fără a emite niște reguli, care sunt opera comentatorilor din Renaștere.

Și ideea unei limbi literare e aparent aristoteliciană. Totuși Aristot e foarte interesant și modern în gândire. Întâiu „imitarea” este „artificial” estetică de azi. Frumosul nu e în natură ci în opera omului. Apoi imitația e de fapt capacitatea omului de a crea lumi fictive, posibile, cu o ordine proprie. Poetul imită nu numai lucrurile „cum se crede că ar fi”, adică produsele imaginației populare, miturile, dar și ceea ce ar trebui să fie. Prin urmare poetul crează în pură fantazie, dând însă iluzia de existent. Distincția între istorie (care e proză) și poezie nu mai lasă îndoială asupra interpretării. Istoria reține particularul, poezia universalul, deci semnificativul, ceea ce n'ar putea dacă scopul artei ar fi reproducerea întocmai a unui original.

Poezia în genere imită prin limbaj ritmat, măsurat și prin urmare ea e înrudită cu elocvența. (Compară cu Alain). În tragedia oamenii vorbesc, deci arta poetică respectivă este oratoria.

Poezia nu este vorbirea în linie dreaptă ci aceea exotica, metaforică, adică prin sinuozitate. (Iată ideea lui Valéry). Poetul vorbește un limbaj propriu închis. De aci a ieșit prejudecata limbii literare „frumoasă în sine”. Dar noi trebuie să reținem atât că poetul își crează în limbile creației limbajul lui ocult.

J. L.

Ernest Psichari

Nepotul lui Ernest Renan, fiul lui Jean Psichari (profesor la Ecole de Hautes Etudes), grec, venit să studieze la Paris și naturalizat francez; licențiat în filosofie, locotenent de artilerie colonială, după ce a fost mai întâi simplu reangajat; mort la 30 de ani în Belgia, pe câmpul de luptă, în timp ce căuta să împiedice ca tunurile bateriei lui să cadă în mâna inamicului. S'ar putea crede că cel ce poate exhiba asemenea titluri biografice are în urma lui o operă în care aventura și vigoarea sunt de o intensitate puțin obișnuită. Și totuși nu este așa. Viața lui Ernest Psichari, cu toate zigzagurile ei — în schița de mai sus n'am pomenit decât de culmi — valorează mai mult decât opera lui; poate chiar că viața și opera lui sunt independente una de alta. Intre ele nu e altă legătură decât pretextul decorului exotic într'un text pur liric și accidental unei cariere literare, datorată unor interese politice și unor legături de familie.

S'a născut la 27 Septembrie 1883, a învățat la liceele Henri IV și Condorcet. În 1902, în vârstă de 19 ani, e licențiat în filosofie și începe o viață de vicii. În 1903 fuge de acasă, fără niciun motiv, trăiește prin hoteluri infecte.

A încercat de două ori să se sinucidă. Pretextul disperării ar fi fost un insucces sentimental. După ce duce câțva timp o viață de desfrâu, Psichari se angajează voluntar, își face serviciul militar într'un regiment de infanterie la Beauvais, după un an se reangajează, apoi trece din infanterie în artileria colonială, ca simplu tunar, renunțând la gradul de sergent, care îi fusese dat între timp. În 1905 pleacă în Congo cu misiunea colonelului Lenfant, de unde se întoarce în 1908 cu medalia militară; apoi, sătul, se vede, de gradele inferioare și de situația corespunzătoare lor, intră în școala de artilerie dela Versailles, de unde iese sublocotenent, un an mai târziu.

Fusese unul din primii abonați ai *Cahiers de la Quinzaine*, dar în timpul a-tău petrecut în școala de artilerie are prilejul să se întâlnească des cu Péguy (se întâlneau în fiecare Joi la

prânz la d-na Geneviève Favre, mama lui Jacques Maritain) și, sub influența acestuia, începe să fie impresionat de ideile religioase.

În 1909 pleacă în Mauritania și trăiește o viață de aventuri și de caravană militară. Din prima lui expediție, în Congo, se întorsese cu o carte de impresii, *Terres de Soleil et de Sommeil*. Înaintea acesteia, pe când își făcea serviciul ca voluntar la Beauvais, publicase o plachetă de versuri, slabe și afectate. Ca și versurile, primul lui volum de proză păcătuiește printr'un rafinament artificial, amestec de nesinceritate și de talent insuficient.

Cei trei ani petrecuți în Mauritania formează tema a două romane, operele lui principale, *L'Appel des Armes*, publicat în 1913, și *Le Voyage du Centurion*, publicat în 1915, după moartea lui. În 1933 i-au fost publicate scrierile sub titlul *Lettres du Centurion*.

La sfârșitul anului 1912, sub influența lui Péguy și după sfaturile lui Maritain se convertește la catolicism. După dorința bunicii lui din spre tată, a mamei lui Jean Psichari, Ernest fusese botezat după ritul grecesc. În sânul familiei fusese crescut fără nicio educație religioasă. Jean Psichari era ateu, Noémie Renan fusese crescută într-o confesiune protestantă, dar își pierduse credința. Cu Jacques Maritain, Psichari fusese coleg în liceu. Când acesta, renunțând și la protestantism și la ateism, revine patronat de Léon Bloy în sânul bisericii catolice, încearcă să-l convertească și pe Péguy și pe Psichari. Conversiunea lui Ernest Psichari, mărturisită de Henri Massis, l-a condus și pe el pe aceeași cale. Mai tânăr, coleg cu Michel Psichari, al doilea fiu al ginereului lui Renan, Massis a fost introdus în casa Psichari pe vremea când Ernest își făcea anul de voluntariat.

În Februarie 1913, Ernest Psichari e confirmat și ia numele Paul, spre a ispăși injuriile pe care bunicii lui, Ernest Renan, le adusese Apostolului. În același timp, e pe punctul să oprească tipărirea romanului pe care-l terminase la Cherbourg, *L'Appel des Armes*, ca nemai corespunzând sentimentelor lui re-

ligioase. Într'adevăr, nu mult după asta, se hotărăște să se facă preot, să plece la Roma spre a studia teologia și să intre în ordinul Dominicanelor. Războiul îl surprinde pregătind aceste planuri; la 22 August 1914 e omorât în retragerea dela Charleroi, în Belgia, lângă satul Rossignol.

Ernest Psichari reprezintă azi două lucruri perfect distincte: opera lui literară, reflex fidel, fotografic al vieții lui, dar lipsită de valoare intrinsecă, și amintirea vieții lui, influența directă asupra prietenilor lui, niște băiețandri pe vremea aceea, când trăia el, niște tineri care se mirau în tinerețea lor că sunt luați în serios (sentiment exprimat de Agathon, pseudonimul sub care Henri Massis și Alfred de Tarde au publicat *L'Esprit de la Nouvelle Sorbonne*) și care sunt astăzi bătrâni. Viața lui Ernest Psichari, prin exemplul de conformism pe care îl oferă, servește astăzi ca ilustrare a temelor de luptă în care s'au aventurat prietenii lui din tinerețe, în special Henri Massis (*Notre ami Psichari*, Plon).

Prietenii sunt porniți să se acopere cu armura altora, sinceritatea și eroismul lui Psichari sunt împrumutate azi ca plătose. De altfel, toți membrii grupului *Cahiers de la Quinzaine* sunt suspecți în data ce se despart de maestrul. Péguy îi ținea pe calea dreaptă. Singuri, nu sunt în stare să aplice decât ce e rău în doctrina lui Péguy. Au dreptate poate când susțin că aplică adevărata doctrină, dar ca să vorbim în stilul Péguy: oare sunt obligați să aplice adevărata doctrină, indiferent de rezultatele ei sau sunt obligați să rămână oameni de treabă, chiar calcând doctrina?

Trebuie să facem două distincții și să spunem că în viața lui Ernest Psichari sunt lucruri care comandă respectul și lucruri condamnable; că opera lui, spre deosebire de viața lui, nu e decât submediocră, fără nicio valoare. Dacă a avut succes și s'a făcut caz de ea, e un simplu accident de nepotism literar și de intrigă politică, de care Psichari, ce e drept, nu e cătuși de puțin vinovat, dar al cărui beneficiar a fost. E greu,

Em. Mănescu
Urmare în pag. 3

Poza bunicului

Am găsit aseară 'n scrin,
Poza ta, buntce blând.
— Păr din coada unei zile —
Smuls de dragul unui gând.

Timp furat și mort, o vorbă
Din cântările Psaltirii.
— Floare veștedă 'ntr'o glastră —
Poza-i cârja amintirii.

Fruntea ta când am privit-o,
Mi-a venit în minte-o stradă,
Peste care anii n'au sănit,
Au tras dăre pe zăpadă.

Juliette Constant

Din opera lui:

Platon

[Socrate:]

„Pentru a fi om trebuie să înțelegi ceea ce se numește generalul, care, plecând dela multiplicitatea senzațiilor le reduce prin raționament la unitate. Insa această facultate este o reminiscență a lucrurilor pe care sufletul nostru le-a văzut când el pășea cu sufletul divin și când, disprețuind ceea ce luăm pe lumea aceasta drept ființe, se ridică să contemple ființa adevărată. Iată de ce este drept ca numai gândirea filosofului să aibă aripi; căci ea urmărește mereu din toate puterile sale, prin amintire, lucrurile a căror presiune asigură lui Dumnezeu însuși divinitatea sa. Omul care știe să tragă folos din aceste reminiscențe, inițiat fără încetare în misterele absolutei perfecțiuni, e singurul care

devine cu adevărat desăvârșit. Desăvârșit de patimi omenești și ocupat de lucruri divine, el suferă disprețul mulțimii care-l socotește nebun și nu-și dă seamă că e inspirat... Când vederea frumuseții trece deșteaptă amintirea frumuseții adevărate, când sufletul capătă aripi și, încrezător în ele, vrea să zboare, dar simțindu-și lipsa de putere, ridică, asemenea păsării, privirile la cer, când, neluând în seamă lucrurile pământești, își atrage învinovățirea ca e nebun, entuziasmul care se înalță astfel este cel mai de învidiat, în el însuși și în cauzele sale pentru cine-l împărtășește; acela care, posedat de acest delir, este atras de ființe frumoase, primește numele de îndrăgostit. Am spus că orice suflet uman a contemplat în chip

firesc esențele, altfel n'ar fi intrat într'un om; dar nu e ușor oricărui suflet să-și reamintească de lucrurile cerului la vederea lucrurilor pământului; căci unele suflete numai au întrevăzut lucrurile cerului; altele, după căderea lor pe pământ, au avut nenorocul să fie târâte spre ceea ce nu e drept de către tovarășii păgubitoare și să uite misterele sacre pe care le-au văzut atunci; numai puține la număr păstrează o amintire suficientă. Când acestea zăresc o imagine a lucrurilor cerești, sunt prinse numai decât și-și pierd stăpânirea de sine; însă nu-și dau bine seama de ce simt, fiindcă n'au percepții îndejuns de limpezi.

Căci în ce privește justiția, cumpătarea și alte bunuri sufletești, imaginile lor de aci nu sunt strălucitoare; din cauza slăbiciunii organelor noastre, sufletele abia recunosc, unele, întâlnind imaginile acestor virtuți, genul

modelului pe care-l reprezintă. Dimpotrivă, frumusețea era ușor de văzut din pricina strălucirii ei, atunci când noi, amestecați în corul preferențelor, în ceata lui Jupiter ori a altui zeu ne bucurăm de această priveliște și de această contemplație uimitoare și când inițiați, putem chiar spune în cele mai delicioase dintre mistere, celebrându-le în plenitudinea desăvârșirii și ferii de toate relele ce ne așteptau în viitor, eram îndăguiti să contemplăm, într'o pură lumină, aparițiuni perfecte, simple, nemișcătoare, ferice, noi înșine fiind puri și scutiți de stigmatele acestei greutăți pe care o purtăm cu noi, numind-o trup, și în care suntem închiși ca stridia în carapacea sa. (*Phe-dru XXIX—XXX*).

Văd ceea ce este și am să-ți arăt și ție ceea ce e, după părerea mea. Darul pe care-l ai tu de a vorbi bine despre Homer nu este, cum îți spuneam a-dineauri, o artă ci o virtute

divină, care te mișcă, asemeni însușirii pietrei pe care Euripide o numește piatră de Magnesia, dar pe care cei mai mulți o numesc piatră de Heracleea. Într'adevăr această piatră nu numai că atrage inelele de fier, dar le comunică însușirea sa, așa încât pot face ceea ce face piatră, adică să atragă alte inele, așa de bine încât uneori vezi spânzurate unele de altele cu lanț lung de inele de fier, care toate își trag puterea dela această piatră. Așa inspiră și muza pe poeți și aceștia, transmitând inspirația la alții, se formează un lanț de inspirații. Nu prin artă, ci prin inspirație și sugestie divină compun marii poeți epici toate acele frumoase poeme; la fel și poezii lirice. După cum Corybantii [preoții Cybele] nu danșesc decât când și-au ieșit din fire, tot așa și poezii lirice nu mai sunt stăpâni pe ei când compun frumoasele

Urmare în pag. 4

Fișele literare

D. Nanu, G. Tutoveanu, Al. T. Stamatiad, I. Valerian, Corneliu Moldovanu

Incepându-și activitatea cu câțiva ani înainte de deschiderea veacului, D. Nanu e prea aproape de Eminescu și de continuatorii săi Vlahuță și Coșbuc. Dar vina poeziei sale nu stă în imitarea altora, ci în lipsa imaginației și a invenției verbale, a originalității într-un cuvânt. Eminescu e descârnât (după formula Vlahuță) de mituri și tropi și redus la un clișeu:

Tu scalzi afar' dumbrăvi de nouri ce trec sub pașnică
ta pază
Și pier prin veacuri de tăcere... „Ea” răsărind din dor
aprinș,
Singularitățile din suflet treptat,
treptat mi le nviază,
Când tainic raza amintirii un
vâl peste ruini a nins.

Coșbuc e interpretat fără mari cadențe:

Ca din somn, în clar de lună,
Codru-alene se deșteaptă,
Steaua zorilor le 'ndreaptă,
Le surdă: cale bună,
Iar cavalele răsună...

Elanul cosmic al poeziei vechi se prefăce într-o elocvență de locuri comune:

E o carte Universul: de icoane
sfinte plin e!
Litere misterioase din ascunsul
alfabet,
Suntem toți, — și înțelesul-l
silabisim încet
Când străbatem calea lungă
dela Eul tău la mine.

Ție, omule, Destinul
Ți-a dat chinul cel mai greu:
Rug aprins al conștiinții,
Să călești din om, — un zeu!

D. Nanu încearcă chiar o poezie mistică, însă și aci îl lipsesc ingenuitatea, vibrația. Atât de sărac în mijloace lirice este poetul, încât imitațiile după Bolintineanu nu pot refăce strania muzică a aceluia și, în compunerile de culoare locală, se renunță principial la ceea ce forma chiar obiectul poeziei:

Era pe-atunci, un oare care
Mihul,
Boer vestit și arbănaș de neam,
Dar meșter de ajuns nu-mi
este stihul,
Să-l zugrăvesc pe cât era
viclean.

Versificator experimentat însă, meritos traducător al lui Corneille și al lui Racine, D. Nanu cade uneori în acele clipe de blazare și de singurătate demnă, care dau poezilor celor mai arzi acorduri memorabile. Antologiile vor trebui să rețină *Poanta de noapte*, în care o aversă nocturnă e privită cu religiozitate ca un fenomen de început al Creației:

E noapte caldă, caldă înăbușitoare;
Misterioase forțele Naturii
Desfășură prin orbul întuneric
Fălfăitoare steaguri de lumină.
Fluide se descarcă din adâncuri
Ca dintr'un „Tuba mirum
spargens sonum”
Și tună.

O cerească slujbă 'ncepe:
Re'ncepe fapta — poate cea
dintr'un
Ce-a revărsat vieța pe pământ:
Logodna focului din cer
Cu primul strop de apă lăcrimat
Și supt adânc de pântecul
țărânel!

Un freamăt vag de orgă respirând
Din depărtare, nelămurit răspunde.
S'apropie... trec pasurile ploaiei
Pe coperișuri, strade, peste
câmpuri,
Mărunte și continue, fecunde...

dar mai ales *Scafundrii* și
In ceasul din urmă, cea dintâi
pentru originala imagine a
translucidității lumii:

Sunt ceasuri mohorâte sub
cerul de granit
Când vieța se târâște prea
lungă de trăit
Când oameni, vite, lucruri,
par niște stranii plante

Mișcând în păcla verde de
iezere stagnante.

Ci Thanatos, păianjen, obscura-i
pânză-și toarce
Să țeașă un lînțoliu acelor
morți de vii,
Când Cel-Puternic, brazda în-
țelenită 'ntoarce
Ca să se recheme-afară puteri
latente mii...

In fiecare suflet atunci se
ntind tăceri:
Adeseori plutește o vagă șovăire...
Sunt agonii într'unul, într'al-
tul sunt vegheri,
Destinele prin aer țes nevăzute
fire

Mâni străvezii de îngeri și
demoni joacă 'n ceață,
Hipnotic, peste inimi trec
pase, ca pe clape,
Suveici — fantome — aleargă
de-o sprintenă vieță,
Dar una-i pe stative, iar alta
cade 'n ape!

cea de a doua pentru delica-
tețea mahnirii unui om mo-
dest:

O! de m'ăș strecura
Alunecând în veșnicul abis
Incet și nevăzut printre mul-
țime...
Nici pașii mei să nu-i audă
nime,
Nici ușa după mine când s'a
'nchis!

Prefața cu care poetul își
însoțește ediția din 1934 a
poeziilor e interesantă, fiindcă
definește natura neînțelegerii
dintre generații. D. Nanu crede
că tăcerea din jurul poeziei
sale se datorește mai ales „un-
nui curent care a strămbat
lucrurile din făgașul lor nor-
mal”, deși admite și o oare-
care neîmplinire a operei pro-
prii de oarece n'a avut „timpul
la dispoziția exclusivă a ar-
te” din cauza „grelei lupte
pentru existență”. Curentul
strămbător este hermetismul
reprezentat de I. Barbu, poet
aducând „o infiltrație a po-
porelor nomade”, a „primitiv-
velor triburi” nu „un produs
al pământului”. Apoi D. Nanu
se străduiește a dovedi că
ceea ce interesează în poezie
este „mișcarea fluidică, emo-
țională a vieții” (lucru perfec-
tăd admisibil) care se poate
impăca și cu „aparentă” banalitate
(ceea ce e adevărat
în principiu), că imaginea nu
e totul în poezie și că sunt
și versuri „nude” (constatare
judicioasă) propunându-și
promovarea poeziei „simpli-
tății, clarității și adâncimii”
și citând în sprijin pe I. Pe-
trovici: „Poezia filosofică este
poate cea mai înaltă expresi-
une a literaturii, căci des-
fășurarea este neasămănat spor-
rită când pe lângă coloritul
imaginilor, mai ai și largi-
mea orizontului”. Paul Va-
lery este ironizat pentru pu-
rismul lui. Toate aceste idei
sunt formulate și în versuri,
repetând îngustimile lui Vla-
huță:

Eu nu-mi încrunt sprinceană
când versurile-mi scriu,
Nici nu-mi stărnesc în căut
să par la vulg grozav.
Ci cânturile mele în ritmul
calm sau grav,
In matca lor se-asează cum
ies din pulsul viu...

Evident totul e fals și în
afara unei priceperi mai sub-
tile a problemelor estetice.
Adâncimea unei poezii nu
provine din adâncimea ide-
ilor filosofice (fundamental
banale și în cazul lui D. Nanu
puzurile) ci din existența în-
săși a poeziei, iar o meta-
foră valabilă e un moment de
gândire superior oricărei pro-
poziții fiindcă descoperă o
relație nebănuită a Universu-
lui, (de unde și opinia lui
Aristot că poezia e mai filo-
sofică decât istoria fiindcă
reprezintă universalul). Her-
metismul nu trebuie confun-
dat cu dificultatea gramati-
cală (și ea de altfel relativă
la gradul de inițiere în con-

venție). Orice adevărată po-
ezie este hermetică, adică ira-
țională, cu neputință de re-
dus la scheme, cu procesul
deschis la infinit. Oricând
împerechierea poeziei cu cla-
ritatea a fost o absurditate
și Eminescu nu-i clar, do-
vadă goana exegeților după
interpretări. A face poezia
„primitivelor triburi” nu este
o înșosire, deoarece tocmai
tribul este deținătorul curat
al mentalității poetice, stră-
duindu-se să fie adevărat poet
fiind de a cădea în copilăria
substanțială. Naționalitatea în
artă nu trebuie să însemne
decât sfârșirea de a face ca-
podopere în limba națională,
orice mărginire conținutistică
ducând la absurde erezii care
anulează toate valorile. Poe-
zia lui D. Nanu și a altor
poeti minori n'a fost înăbu-
șită din cauza clarității ei,
ci fiindcă nu era suficient de
artistică. Astfel acest deceniu
al rătăcirilor n'a fost împie-
dicat să dea lui Eminescu o
înțelegere de care marele poet
nu se bucurase în generațiile
epigonilor săi, precum n'a
respins lirica lui Pillat și a
atator tradiționalisti. Ceea ce
s'a schimbat azi nu este con-
cepția despre poezie, cât ca-
pacitatea de înțelegere, mai
largă, și întemeiată pe o no-
țiune adecvată a artei.

Aproape toate poeziile din
Albastru de G. Tutoveanu
sunt ecouri din idilica lui
Eminescu, într'un stil modest,
de-o cuminenție desăvârșită.
O mică notă personală ar fi
aerul de fericire senină:

Când stăm vrăjiți alături,
Și 'n largul zării cad
Noenuri de vâpae
Pe culmile de brad;

De asemenea anacronismul
din *Trecut* rupe monotonia
acestui clasicism rural. Poetul
se plimbă în barcă cu o fată
din sat, având lângă el pe
miticul Amor. Apoi vin po-
trivnici ai dragostei lor și
mica zeităte se 'neacă:

Deodată pe mal tipă goarna;
Alarmă și zgomot de guri;
Adâncul pădurii din preajmă
Se sbuciumă de 'mpușcături...

Și eu și copila bălae
De gloanțele lor am scăpat;
Și numai Amorul, de spaimă,
Din luntre sărind s'a 'necat.

Sonetele (eminesciene și
ele în mare măsură) sunt
versificații corecte fără alt
interes literar.
[*Albastru*. Buc., „Minerva”,
1910; *Sonete*. Buc., „Bucov-
vina”, 1938; *Balade*. Buc.,
„Convorbiri Literare”; *Ti-
nerețe*. Craiova, „Ramuri”;
Poezii alese. Buc., Ed. Casei
Școalelor; *Patria*. „Astra”;
Logodnica lui Vitor. Buc., Cu-
rentul; *Gedichte Auswahl*.
Trad. A. Flache. Ed. „Frații
Kiriac”].

Deși a tradus (palid și su-
perficial) din Baudelaire, Al.
T. Stamatiad nu are nici o
afinitate spirituală cu marele
poet al corespondențelor cos-
mice și al spleen-ului și nici
cu simbolismul din care îm-
promută numerele mistice
(șapte balcoane, șapte cupole)
și culorile hermetice (etajera
neagră, noapte violetă, arbori
albaștri). În versuri grandio-
lovente și de aparență sen-
timentală, Stamatiad exprimă
măgulirea de a fi Poet, în-
chipuind drame specifice ge-
niului. El pune mai presus
de dragoste Arta:

Nimic nu mă 'nspăimântă, ni-
mic nu mă rănește:
Regină-mi-este, Arta, țoarășe
și scut.

și nemulțumit în iubire se
retrage mândru „în munții”:

Azi s'a sfârșit iubirea noastră,
ce va urma îmi e tot una
In munți uitați mă voi re-
trage, asemeni unui castelan,
Și voi visa la nemurire, la
albe nopți atunci când luna
Ne săruta cu raze de-aur, iar
lângă noi zâmbea Satan.

Evenimentele vieții au ca osie
crearea poemului

La masa mea de lucruri îmi
recitam poema
Pe care-o isprăvisem de câteva
minute.

prin care cu „jertfe gran-
dioase, neajutat de nimeni”
poetul a „cucerit” viața. Când
ar fi cazul să salveze o existen-
ță poetul ar renunța „în
fine”

La arta pentru care mi-am
sugrumat iubirea

renunțare care este un sa-
crificiu teribil făcut însă odată
pentru o femeie posedată
„din tălpi și până 'n creștet”:

Căci ochii tăi albaștri ca ză-
rile albastre,

Ai mei au fost!
Intr'înșii mi-am îngropat Iu-
birea,
Mi-am îngropat chiar Arta;

Tristețea poetului e factice
și erotica fanfaronă

Căci sânii tăi de piatră, ro-
tunzi ca și o cupă,
Vioi ca dimineața,
Rozalbi ca aurora,
Eu i-am făcut, întâiul să bată
furtunatic

Căci pulpele-ți superbe
Puternice ca viața în plină
primăvară,
Și dulci, aromitoare ca pier-
scele coapte,
A' mele-au fost!

Poetul se privește cu în-
cântare în ipostaza decedatu-
lui (*Moartea poetului*):

Cu mâinile cruce, de-acuma
el doarme...
Și chipu-i surăde de parcă
visează,
In juru-i nu-i nimeni,
Doar soarele toamnei prin
geamuri pătrunde
Și fruntea-i de ghiață prelung
i-o sărută
In semn de adio.

iar aceluia care, probabil i-a
răpit femeia, ducând-o nebun
de fericire la altar, îi răs-
punde cu un aer nepăsător,

Căci voi sunteți învinșii vieții
Iar visul meu — nemuritor.

Euforia aceasta vine dela
Macedoski. Însă acela era măh-
nit de nerecunoașterea con-
temporanilor și credea în vii-
tor în vreme ce Al. T. Sta-
matiad e satisfăcut, socotin-
du-se prețuit. Această fer-
vență a iluziei, exprimată de
altfel cu o mare decență stilis-
tică, dă o simpatie psiholo-
gie profesională. Dar sunt
și fragmente de real interes
literar. Astfel *Templul tubirei*,
poem de factură macedon-
skiană în tot acel feeric ada-
mantin, aduce o undă corală
paradisacă:

Am ridicat un templu — mi-
nune din minune —
Intreg este din aur și pietre
nestimate,
Cu turnurile mândre, vederea
și-o răpune;
Când îl priveșc păgânii spun
vorbe blestamate!

Cu porțile de-aramă, cu trep-
tele de-agată,
Icoane pretutindeni și-aceeași
în tot locul,
In miile de candeli sfios cli-
pește focul,
Vibrarea de miresme te lea-
gână, te 'mbată.

Intr'însul cântă îngeri din
flaute de aur,

Un cântec ce adoarme chiar
sufletele rele,
Un cântec de iubire din alte
lumi, din stele —
E o minune timpul, nepă-
mântesc tesaur.

In jur e o grădină cum n'a
mai fost pe lume,
Strălucitoare poame ca sori
de diademe,
Alei împodobite cu roze, cri-
santeme —
E-un vis grădina 'ntreagă ce 'n
viață n'are nume.

Fântâni suspinatoare ce-ți a-
mintesc de basme,
Boschete suspendate și păsări
cântătoare,
Statui de alabastru privesc tri-
umfătoare
La lumea noastră 'n care pă-
rem niște fantasme.

Fără misticism adânc unii
psalmi au totuși prin rotația
lor litanică o remarcabilă su-
avitate verbală (amintind pu-
țin umilitățile lui Péguy și
ale lui Claudel):

Pre Domnul lăudați-L,
Căci stăpânește cerul
Și visurile noastre
Și viermele și fierul!

Pre Domnul lăudați-L,
Căci stăpânește apa,
Câmpiile și munții
Și leagănul și groapa!

Pre Domnul lăudați-L,
Căci stăpânește viața
Și strălucește 'n soare
Și risipește ghiața!

Când Tu ești lângă mine,
Stăpâne adorat,
Natura e un templu
De visuri luminate!

Când Tu ești lângă mine,
Stăpâne adorat,
Privighetori îmi cântă
In suflet, ne 'necat!

Parabolele în proză din *Ce-
tatea cu porțile închise* sunt
prea de tot pastişe după poe-
mele în proză ale lui Oscar
Wilde, cu toată infatuarea
acelora dar fără „poanta” lor:

„Era odată un grădinar,
„Și grădinarul era tânăr
cum nici un grădinar n'a fost
vre-odată mai tânăr și grădi-
narul era frumos cum nici un
grădinar n'a fost vreodată mai
frumos.
„Și grădina era frumoasă
cum nimeni n'ar fi visat-o
mai frumoasă”.
[*Din trâmbețe de aur*, poeme.
Buc., 1910; ed. IV, 1930; *Măr-
găritare negre*, poeme. Buc.,
1918; ed. III, „Cartea Româ-
nească”, 1934; *Pe drumul Da-
mascului*, poeme religioase.
Buc., 1923; ed. II, 1929; *Pei-
sații sentimentale*, poeme.
Buc., „Adevărul”, 1935; *Ce-
tatea cu porțile închise*, para-
bole. Buc., 1921; ed. II, 1928;
Pagini din Baudelaire, Buc.
„Adevărul”, 1934; *Pagini din
Oscar Wilde*. Buc., 1937; *Ca-
trenele lui Omar Khayyam*.
Buc., 1932].

Punctul de plecare al li-
ricei lui I. Valerian este în sim-
bolism dar în drum poetul a
putut cădea din tot ce a
reputat întâlni în cale, din Al.
A. Philippide (*Răsul clopote-
lor*), din Camil Petrescu (*In-
scriptii pentru o fetiță*), din
T. Argezi (*Puteri străine*),
In locul navei simboliste a
lui Minulescu, I. Valerian a
adoptat caravana (acceptând
un exotism ce se afla și în
autorul imitat). Dela Minu-
lescu, dela Bacovia și ceilalți,
poetul a luat macabritățile,
strigoii, sarcofagele, spectrele,
craiele, ftrizile, sarabandele
de vrăjitoare, oasele, sicriile,
mormintele. Însă efectul nu e
terozarea, fiindcă sănătatea po-
etului sare în ochi. Pornind
dela sugestii din Al. Philip-

pide, I. Valerian asociază
senzațiile auditive cu cele
vizuale și ne vorbește de
„caravanele tăcerii, de „tă-
cerea păturită” pe spinările
câmelilor, de „noaptea ur-
letelor”, de „hohotele li-
curiciului”, de „chiote de lu-
mină”. El e în deosebi un
auditiv halucinat, obsedat de
ecouri, de urlete, de răsete,
de hohote, de flaute, de făl-
făiri și e caracteristică pen-
tru capacitatea de rezonanță
a urechii această strofă din
Ecouri:

Și 'n calmul care se strecoară
A re'nceput ca 'n fiecare
seară

Convoiu urletelor slute
Posomorind adâncurile mute.
Și s'au ascuns deodată ca
de Iele

Și cârdul somnolent și turma
de gazele,
Și de urit chiar Soarele s'a
afundat în apă,
Ca un Triton străvechi,
Și a rămas pe mal numai
Ecoul

Țipând cu mâinile 'n urechi.
Din astfel de stridențe, poe-
tul și-a alcătuit un stil al
sinistrului jovial, cu o orato-
rie specială, de-un pitoresc
lugubru:

Hei!... Cine a vorbit în li-
niștea de păslă?...
Nu simt pe nimeni împrejur.
Prin mine curg crâmpes vagi
Dintr'un ungher obscur.

Elementele exotice nu sunt
utilizate ca la adevărații sim-
bolisti pentru transcrierea nos-
talgiei, ci sunt cultivate în
sine ca viziumi, poetul specia-
lizându-se în orientalism,
scriind mai apoi „stampe” și
un roman inspirate din pri-
veliștea dobrogeană. Oricât
de eclectică ar fi această
poezie, ea are în *Caravanele
tăcerii* un aer personal al
unele tablouri, chiar socotite
ca desvoltări din alți poeți,
sunt de o indiscutabilă imagi-
nație:

Vin caravanele ce le-am cre-
zut pierdute
In zarea țărilor necunoscute
Și-aduc poveri de fildeș și
de aur...

Și cum alunecă alene,
Purtând tăcerea păturită pe
surile spinării,
Par șiruri de corăbii ce se în-
torc din larg,
Greoaie — fără de catarg,
Alunecând ca într'un vis bizar
Spre-un port imaginar.

Alah!... Alah!...
Tot cerul mi l-ai zăvorât,
Și m'ai uitat în bezna-afară
Ca o câmilă 'ntr'o sahară.
Pe când eram la rugă
Au năvălit toți lilieci peste
mine

In roiri de 'ntuneric
Și mi-au stins boarea de lu-
mină.

In vatră focul s'a domolit
ușor...
Din giulgiul de cenușă cli-
pește liniștit
Și parc'ar fi în bezna de
gânduri solitare
Un soare blând și gârbov,
care moare...

Afară, aceeași iarnă se tăn-
gue de frig,
Și-mi răscolește hârburi de
nopți întunecate,
M'ăș transformă într'un copac
Inmărmurit de ger...

Pământul crește din adâncuri
Și se umflă tăinuit
Ca spuma laptelui ce dă în
clocot nesimțit.

Ninge... Ninge 'ntr'una...
Și nu știi când a început.
Cu vinele 'nghețate
M'a prins ninsoaara prive-
ghind afară
Și fulgii mi-au proptit în
spate
O zeghe de cioban ușoară.

O zăgăzitor mi-a spus cândva
Că sufletele ce s'au dus

In *Stampe* însă, în loc să-și
consolideze arta, I. Valerian
cade într'un satanism extra-
vagant. Compoziția poemu-
lui e haotică, ideea e uitată
de la o strofă la alta, și poe-
tul se complăce în imagini
scabroase (din care nu lip-
sește nici vampirismul) unelte
întrebuințate și într'un fel de
polemici fanteziste semnate
Okeanos, în *Viața literară*.
Meșterul care scrie are „creer
stors”, sufletul e „pasăre de-
capitată”, poetul a renăscut
bând sângele... tânăr” al citi-
torului, povestea lui deșărân-
du-se „pe claviaturi de oase”.
[*Caravanele Tăcerii*. Buc.,
1923; *Stampe*. Buc., 1927].

In versuri sacerdotale, de
o indiscutabilă puritate de
timbru, și într'o limbă rela-
tiv incoloră dar cu o ușoară
aromă biblică, Corneliu Mol-
dovanu cântă după D. An-
ghel „șoapta miresmelor dulci
ca și mierea” a florilor. Sen-
timental solemn, nu izbuteste
să fie interesant decât când
se coboară la intimități, ca
de pildă în *Pe albumul unei
fetițe*:

O Medy, ochii tăi aș vrea
să-i cânt
Și părul tău ce-și flutură în
vânt

Risipa de beteală aurie. —
Și gura, și gropița din bărbie...
(Chiar nasul e-un motiv de
poezie)...

Bucata antologică este de-
scrierea secetei din *Cetatea
soarelui*, viziune hugoliană
trată într'o limbă originală
cu cadențe eminesciene și
colori de carte bisericească:

Pământul e vânt, — și-adânc
împietrită
Puterea rodii în brazda lih-
nită;
Un râu de cenușă e holda
de grâu
In care an-vară intrai pân'la
brâu;
Cuptor e pământul — văzdu-
hul dogoare,
Și zorii n'au rouă, și 'n murg
nu-i răcoare.

Curg veșnic de sus vijelii de
lumină,
Și grindeni de foc isvoresc
și se mbină.
Iar aburii vineți sub cer ră-
tăciți
Se varsă arare în stropi plo-
cotiți:
Atâta trimite văzduhu 'napoi
Din inima țărnei uitate de
ploi.

Dorm vinete lanuri, dorm
văile, — dorm
Ca pete de moarte pe hotul
enorm. —
Și roua cea fiartă de lacrimă
rară
Nesuptă, pe buzele brazdei
pogoară.

Din zări ruginite, din cruguri
de slavă,
Țășnește într'una puhoiul de
lavă: —
Un codru de foc desfrunzi-
du-și cununa.
O rană imensă ce sângera
'ntr'una.

Vărtejul de flacări se nălță —
coboară,
Sărută și soarbe din huma
amară
Nădejdea rodii și visul de
rouă —
Și tândări de pară în locu-
le plouă;

Năuc, cercetează prin cuiburi
de stânci
De-i scurs tot isvorul din
peșteri adânci.
De sunt încă umbre și la-
crimi de smult
Din ochiuri de apă, secate
de mult...

Păduri rumenite s'aprinde de
caldură
Și fumeză nori de rășină și
sgură,
Url' fiarele-ajunse de jarul
vrăjmaș,
Se frig svârcolite pe-un rug
uriaș:

[*Cetatea soarelui și alte
poeme*. Buc., 1910].

G. Calinescu

Ca 'ngramădesc în stoluri sus
Ca niște sfincși înaripați,
Țintind pământul cu ochi ne-
mișcați.

In *Stampe* însă, în loc să-și
consolideze arta, I. Valerian
cade într'un satanism extra-
vagant. Compoziția poemu-
lui e haotică, ideea e uitată
de la o strofă la alta, și poe-
tul se complăce în imagini
scabroase (din care nu lip-
sește nici vampirismul) unelte
întrebuințate și într'un fel de
polemici fanteziste semnate
Okeanos, în *Viața literară*.
Meșterul care scrie are „creer
stors”, sufletul e „pasăre de-
capitată”, poetul a renăscut
bând sângele... tânăr” al citi-
torului, povestea lui deșărân-
du-se „pe claviaturi de oase”.
[*Caravanele Tăcerii*. Buc.,
1923; *Stampe*. Buc., 1927].

In versuri sacerdotale, de
o indiscutabilă puritate de
timbru, și într'o limbă rela-
tiv incoloră dar cu o ușoară
aromă biblică, Corneliu Mol-
dovanu cântă după D. An-
ghel „șoapta miresmelor dulci
ca și mierea” a florilor. Sen-
timental solemn, nu izbuteste
să fie interesant decât când

Dadaism poporan

Urmare din pag. 1

Humorul poporan, vorbesc de cel fin, e insinuant, — cum e humorul lui Creangă:

Bade gazdă, odihnești
Ori numai ne amăgești?
Ori plugărași nu dorești
Că te cam posomorești?
(G. Dem. Teod.)

Numele proprii reușesc adesea să dea impresia de veselie sănătoasă:

De m'ar chema Nicodin,
M'ar băga fetele n' sân;
Da pe min' mă chiamă Marcu,
Fug fetele ca de dracu.
(Eminescu, Lit. Pop.)

Raporturile cauzale false dau aceeași impresie:

București, oraș pe vale,
Fetele-și cu gură mare.

Parcă așezarea orașului ar fi cauza mărimii gurilor, ori — mai bine zis — a vorbăriei. Bufoneria versurilor însă e vădită.

Și pentru că ne ocupăm aici de frumusețea pur verbală a poeziei poporane, frumusețea intrinsecă a cuvintelor și cea a dispoziției lor, de poeticul sonorității și de pitoresc, e bine să amintim de jocurile de copii, pe care Argezi a vrut să le realizeze cult în „Hore”. De pildă pentru jocul „de-a v'iași ascunselea”, copiii întrebunțază tot felul de formule, cu aspect magic, cu vorbe obscure ca de descântec — pentru a alege pe cel care trebuie să-i prindă pe ceilalți: „Umana, dumana, secura, păcura, saira, maira, sânduc, mânduc, țuc”

„Miji-miji-joarca — cum ții porumbaca? Pichi!”

ori:
„Mijoarca-parca, țucurmei, duni, duni, dumei, miș caș, carandaș, prinde baba epuraș. Pila valea Hâncului, trece fata Turcului, c'on cojoc di motoc, cu blăniță ca di mătă. Eși, cucoană Catincuiță!”

Formulele acestea sunt uneori combinații de doine, de cântece la care se mai adaugă diferite cuvinte inventate:

Am o oaie
Nabadaie;
Șade 'n deal
Și bea tiutiun,
Și se roagă
Rugului,
Și se 'nchină
Cucului:

Cucule, Măria Ta,
Ce-am venit la Dumneata,
Să-mi dai calul porumbac
Să mă duc peste otag,
Să-mi vad fetele ce fac.
Cea mai mare vântura,
Cea mai mică țreiera;
Cu cai 'mpăratului,
Cu bicu cumnatului,
Prin prejurul satului.
Rici, rici, bumburici
Dă cu chila, doftorici!

Sunt aici atâtea cuvinte care n'au niciun sens și dau totuși impresia de jovialitate, uneori de obscenitate — numai prin dispoziția sunetelor, fără a avea o haină etică. Dealtfel poporul dă prea puțină importanță eticii cuvintelor. El întrebunțază toate cuvintele la fel și injuria îi este tot atât de necesară în vers cași metafora — când prima n'o înlocuiește și pe a doua.

Copiii au strofe pentru tot felul de nume, care revin în

certurile lor, când au nenorocul de a-i chema cu un nume pentru care este un refren:

Măi Vasăle
Hantasăle,
Jugă boii la tânăla
Și cară gunoiu-afară;

ori:

Nechita,
Fură chita,
Și se duce după deal,
Și-o mănâncă ca un cal.

sau:

Neculai,
Turtă de malai;
Turta se 'nvrârtește,
Neculai nebunește.

Și aici „Hantasăle” nu înseamnă nimic, are însă rezonanță de bațocură, țiar da parcă impresia cuiva umflat și van; iar „turtă de malai” n'are nimic comun cu Neculai decât rima. Toate acestea, deși disparate, absurde, fără niciun înțeles, impresionează plăcut urechea: sunt o poezie a formei.

Copilul este creator involuntar de poezie. Jocul lui ritmic are nevoe de un vers care să-i semene și care să-l însoțească; deaceia copilul caută cuvinte, iar dacă n'are inventază, le așază la întâmplare și crează un fel de dadaism absurd, fără nicio urmă de organizare și tocmai prin asta poetic. Aceste creațiuni sunt cu atât mai importante cu cât nu sunt expresia unui sentiment ci sunt un simplu artificiu, o fabricație — ceea ce e foarte aproape de artă.

Eugen Coșeriu

Ernest Psichari

Urmare din pag. 1

când și se spune din toate părțile și de oameni calificați, că ești un mare scriitor, să nu o crezi.

Terres de soleil et de soleil a fost premiata la apariție de Academia Franceză. După ce a publicat și *L'Appel des Armes*, Barrès și Bourget l-au propus în 1913 pe Ernest Psichari pentru marele premiu de literatură al Academiei, care însă i-a fost dat în anul acela lui Romain Rolland.

Henri Massis îi arătase lui Barrès cartea pe care o publicase prietenul lui abia întors din Congo, *Ținuturile soarelui și ale somnului*, iar aceasta îi scrisese — o scrisoare cu aprecieri măgulitoare pentru tânărul autor, pe care Massis i-o comunică. Psichari avea o admirație violentă pentru Barrès și era plin de părere de rău că demnitatea lui familiară îl împiedică să-exprime admirația ce o resimțea. În *Pensées à dos de chameau* scrie: „Barrès era cel spre care eram atras mai cu violență și influența operelor lui o simțisem mai profund ca a oricui.”

L'Appel des Armes e un exemplu curios de lipsă de talent oprită la timp. Ernest Psichari nu are nici stil sugestiv, nici darul de a zugrăvi oameni vii, nici pe acela de a povesti cu farmec. Dacă aventurile lui suflătești și militare nu l-au putut face un creator, studiile pe care le-a făcut îl feresc de marile greșeli. Talentul nu se poate căpăta, îndemânarea de a ascunde lipsa de putere de creație, un om cultivat o poate

dobândi. Psichari povestește greoi întâmplările proprii lui experiențe, cu schimbări de circumstanță: nume, înfățișare, etc.

Romanul e dedicat „singurătatei în care trăiește azi sufletul Franței, maestrului nostru Charles Péguy”.

După cum acesta îl înspăimânta pe Barrès spunându-i „ești patriarhul nostru”, tot astfel Psichari îl înfățișează pe prietenul și inspiratorul lui ca pe un bătrân înaintat în vârstă, deși nu era între ei decât o diferență de 10 ani și prin 1912 când avea loc redactarea romanului, directorul Caietelor de la Quinzaine nu împlinise încă 40 de ani.

Zugrăvindu-se pe sine însuși, autorul spune despre Nongès (eroul principal) că era un soldat de altă dată, „un om pe care orice idee modernă îl supăra și în același timp un om profund legat de secolul său, în sensul că avea toate neliniștile secolului, toată turburarea și chinuirea lui întunecată...”

Nu numai convorbirea cu Péguy o reditează pe seama eroilor săi, ci reproduce în roman multe din ideile lui Péguy, pasagi numeroase sunt inspirate de acesta sau repetate după el, pe un ton minor, într-un stil mai șters, încât te fac să te miri, recunoscându-le cu greu, că lucruri care în redactarea celui ce le-a gândit prima oară sunt pline de vigoare și originalitate, aici sunt aproape banale.

Locotenentul Labastière întreabă într-o conversație: „La ce suntem buni noi, militarii, dacă nu ca să facem istoria

și dacă n'o vom face noi, cine o va face?” Tot dela Péguy e luată ideea că războiul care va veni va fi purificator sau admirația pentru lupta desinteresată: e nevoie să existe pe lume un număr de oameni, soldații, al căror ideal să fie să se bată, nu de dragul victoriei ci de dragul luptei (Péguy spune cu și mai multă forță: nu suntem obligați să fim învingători, ci să fim nobili).

În sfârșit, toată morală lui Ernest Psichari e luată după doctrina imoralistă a lui Péguy. Ideea morală este simplă (pe care Péguy o ia, fără să-și dea seama, dela marii lui adversari, sociologii sorbonarzi) găsește în *Chemarea armelor* o aplicare practică. Eroii lui Psichari cred că morală militară se deosebește de morală obișnuită, că are scopuri proprii. Și, cum am spus că Psichari nu e în stare să creze oameni vii, că nu face decât să exprime propriile lui opinii prin gura personajilor, simple pseudonime, întâlnim măturisiri ca acele de mai sus răspândite în diferite capitole. Să nu ne mirăm deci când celălalt erou, Maurice Vincent, spune despre fuga lui de acasă și despre desacordul cu tatăl său că „sunt anumite porniri suflătești mai puternice decât orice rațiune socială sau familială”.

Celălalt roman, *Calătoria Cetnuriului*, are un caracter auto-biografic și mai accentuat. A fost redactat într-o primă versiune la persoana întâia (versiune publicată în 1920 sub titlul *Les Voix qui crient dans le désert*). Dar chiar versiunea des-

tinată de autor tiparului și publicată în 1916, după moartea lui, nu e un roman de un gen nou și deosebit, cum susține Bourget în prefața ce întovărășește romanul. ci un roman în care materialul psihologic, interesant pentru orice fel de operă literară, e tratat fără îndemănare epică. Aici Psichari nu și mai împarte sufletul în două. ca în primul roman se zugrăvește pe el însuși în ceea ce povestește despre locotenentul Maxence care, întocmai ca și el, petrece câțiva ani în pustietățile africane. Și aici e un conflict familiar, la care Psichari face numai aluzie. Maxence admiră credința Mauriilor, e plin de dispreț pentru intelectualii din metropolă.

Povestea acestui ofițer, care dealungul expediției în Mauritania, între marșuri prin pustii și meditații metafizice își găsește credința, e fără vlagă.

Dacă ni se poate spune că nu avem dreptul de a suspecta sinceritatea lui Psichari, nu ni se poate spune și că, după ce am admis această sinceritate, nu avem dreptul de a aprecia faptele lui și de a judeca opera lui literară.

Aventura religioasă a lui Ernest Psichari nu e lipsită de măreție și e păcat că e compromisă de nepotismul literar ce se leagă de opera lui. În orice caz, între cele două aprecieri morale, a lui Péguy de o parte, a lui Massis și Maritain, de alta, nu se poate înlătura cea dintâi cu atâta ușurință.

Em. Manescu

Prea adesea constatăm că tinerii care ne trimit mss. nu înțeleg bine direcția noastră. Cum la Poșta Redacției este greu să ne lămurim, dăm aici odată pentru totdeauna câteva instrucțiuni:

1) Evident foarte mulți ne trimit versuri. Versuri și iar versuri. S'a văzut că noi îi invităm mereu să trimită și eseistică. Facem așa fiindcă avem nevoie de articole. Nu. N'avem nevoie de articole. Avem suficientă experiență ca să susținem că nu sunt sorți de izbândă pentru un versificator care nu e și un desăvârșit cunoscător al artei lui. Poezia e o artă și presupune o noțiune a artei, o cunoaștere a marii poezii universale, a celei române, un sistem de judecăți de valoare, conștiința momentului istoric în care apar. Completa nevinovăție n'a dat niciodată o poezie mare și n'a existat vreodată un mare poet care să nu fi avut o conștiință profesională totală. Desigur că nu toți au fost culți în sensul oficial, dar cultura de profunditate au avut toți. Și în orice caz fiecare a avut o estetică. Mulți din tinerii care trimit azi versuri revistelor n'au o cunoștință multumitoare nici a literaturii române și nu pot înțelege cauza refuzului nostru. Cutare ne atrage atenția că a făcut o imagine excepțională, care însă e banală și n'are idee nici de Philippiade, nici de Voronca, nici de nimeni. Citează ca poet însemnat un versificator obscur. Și mulți din aceștia nici n'au ajuns a înțelege că nu împrejurară de a avea o suferință, o pasiune face un poet, și capacitatea de a suferi suferința unui stil. Se întâmplă mai mult decât se crede, că trimitătorii de versuri sunt naufragiați ai vieții, persoane de mică cultură (și lucrul e laudabil) care niciodată nu vor avea puțința de a se ridica la nivelul artei. Desigur că se poate întâmpla ca dintre o mie de necunoscuți, unul să fie un creator ingenu, ca un anonim din popor. E așa de rar acest lucru, încât putem afirma că o cultură nu se face

Instrucții pentru colaboratori

cu genile inocente ci cu intelectuali de mare tinută. Ne-am saturat de poezii analfabeți și nimeni nu poate vedea că Valéry ar fi fost mai adânc decât era un lucrător cu cursuri serale. Și apoi cei o sută de inși care ne trimit versuri într-o lună își vor da seama că nu vor putea deveni toți poeți. De ce n'ar profita de solicitudinea noastră pentru a fi membrii unei noi generații de nivel superior care să provoace ivirea altor talente? Un necunoscut ne trimite o poezie care e publicabilă. I-o publicăm și el continuă să ne trimită alte poezii publicabile, dar fără personalitate. Ca să ne dăm seama dacă merită să pierdem spațiul trebuie să cunoaștem omul sub toate aspectele și atunci e firesc să-i cerem producție eseistică, să vedem ce idei despre artă are, ce scară de valori, ce cultură în definitiv. Când constatăm un nivel cu totul scăzut este vădit că „publicabilele” nu mai promit nimic. E foarte adevărat că sunt poezii care nu vor să scrie decât poezie, dar ținuta lor intelectuală se dovedește numai de-aia, fie prin excepționala originalitate a poezilor, fie prin prezența lor. Un Ion Barbu, mare matematician și intelectual, n'are nevoie să scrie eseuri (când le scrie sunt admirabile). Noi îl cunoaștem și poezia lui e ea însăși un document. Dar de obicei începătorii n'au multă vreme originalitate în poezie, încât refuzul lor de a face eseistică e un semn rău, și în orice caz o purtare dăunătoare nivelului culturii noastre. Astfel de poezii nu înțeleg critica și fac cereri de acestee tipice: să li se arate unde e greșită poezia și eventual să se îndrepte. Niciodată un poet fin n'a cerut așa ceva, dându-și seama de absurditatea lucrului. Câteunul constată că n'a avut noroc la noi, și ne comunică precum că va trimite poezia altei reviste. Pe el nu-l interesează chestiunea valorii, ci

aceea a publicării, el fiind convins dinainte că poezia lui e bună.

Noi vrem să provocăm o generație de poeți culți, cu multă cultură filosofică, estetică și literară, care să fie conștienți de natura spontanității lor, și să-și definească propria poziție artistică, fiind așa sau altfel, motivat, ca în toate marile literaturi. Prea sunt scrise revistele noastre de foști lucrători tipografi, de jurnaliști cu patru clase primare, de oameni cu mici noțiuni serale. Vrem mari conștiințe, mari competențe. Noi primim poezii dela oricine cu interes și încurajăm pe tineri. Dar apoi ei trebuie să ne înțeleagă și să se supună direcției noastre. Versificatorul care refuză să se demitească intelectualcește, care nu e în stare de pildă să creioneze câteva idei în jurul unui autor însemnat, este un om fără cultură și nu poate fi nici poet. Iar dacă refuză din incapacitate, el e un individ incapabil de a se modifica și locul lui nu e la noi. Oricând suntem gata a da fiecăruia îndrumările pe care ni le cere.

2) Pentru cei care trimit articole vestim că scopul nostru nu e de a populariza ci de a crea o mare ambianță intelectuală. Revista e un salon. Pe noi nu ne interesează știrile din articol ci personalitatea născândă a celui care scrie și indirect stilul suflătesc al unei generații. Cititorii culți, cum sunt abonații noștri, n'au să învețe anume idei din articolele eventualilor tineri. Pe ei îi interesează reacțiunile acestor tineri la fenomenele literare, spiritul lor general. Ei se documentează despre autorii articolelor cu emoții de urmăritori ai unei curse și dacă pot profita substanțial e în direcția unei prosepțimi pe care n'o mai pot avea. Deci colaboratorul trebuie să pună în articol seriozitate ca și în poezie. Un articol poate revela pe autor poet, imagist, dialectician, erudit, un arti-

col dăce, la orice. Ei bine, mulți ne trimit articole numai ca vamă pentru poezie. Vă închipuiți impresia! Cineva vrea să fie poet și nu poate să facă decât o mizeră compunere cu greșeli ortografice despre care știe ce mărunț scriitor sau să extragă o pagină dintr'o enciclopedie. Mulți dar țin să fie neapărat publicați, găsind o satisfacție numai în asta. Părerea noastră nu-l interesează. Un artist se chiamă acela care face o admirabilă sculptură și o ține ascunsă fiindcă nu vrea s'o vândă. Argezi a publicat versurile în volum la 47 de ani. Cine nu e capabil să se satisfacă cu adevărul și caută reclama ieftină nu e poet. Toate șezătorile, toate publicitățile, toate pre-miile din lume nu vor modifica cu o ioră adevărul pe care veritabilul critic îl știe. Noi voim a crea artiști care să știe să se abstragă, să se bucure de o prețuire restrânsă și să aștepte cu tact afirmarea reală. Cineva ne-a trimis o simplă traducere dintr'un volum străin, dând-o ca operă personală. Omul urmărea prin urmare să dovedească altora că publică în jurnalul nostru, să-și tacă o reclamă exterioară. Ce prostie! Sunt unii care ne trimit compilații, înțelegându-le greșit. Cum? Un intelectual român e un negru oarecare? Dar e rușinos ca în loc să citești opera și să-ți dai părerea asupra ei să compilezi articole din reviste franceze. Erudiția aceasta este detestabilă. De altfel nici nu e nevoie ca să se introducă date biografice în articole. Libertatea e deplină. Condiția esențială este: personalitatea. Dacă se vorbește despre un autor străin, autorul trebuie să fi fost citit. Mulți pot face însemnări cu prilejul lecturii unei singure cărți, citând din ea, gândind pe marginile ei. Citarea ediției și a paginilor folosite e aproape obligatorie. Toate rubricile pot fi scrise cu personalitate și *Biografia* e un prilej de sinteze fine,

de mici portrete morale, în stare să afirme pe un tânăr. A scoate banalități din enciclopedii înseamnă a nu ști să folosești prilejul oferit de a te afirma prozator, portretist, intelectual fin. Omul sfîștește coloana, nu coloana pe om.

3) Nu e admisibil ca cineva să facă eseuri despre autori străini după traduceri române. Pe cât e cu puțință, autorul studiat se cade să fie citit în original. Despre o traducere un colaborator nu se poate ocupa azi decât spre a-i face critica sub raportul exactității și frumuseții. Intelectualul român neavând ca acela francez toată gândirea umană exprimată în limba lui, e dator să cunoască suficient o cultură străină. Nu ies intelectuali mari, din lecturi de traduceri. Aceste traduceri sunt bune pentru publicul pestriț nu pentru autori. Peste un secol, două va fi posibil ca un individ să fie de o cultură perfectă necitind decât românește.

4) Un autor trebuie cercetat pentru ideile lui, ca pură construcție intelectuală, pentru arta lui, pentru semnificația lui în istoria valorilor. Dar dacă e iubitor de oameni, dacă propaga o idee, înfrână între indivizi, o lume mai bună, o lume mai liberă, dreptatea socială, abolirea prejudecăților, îmbunătățirea vieții, dacă suferă și sângera, astea nu ne interesează de loc. Când citești asemenea considerații într'un articol știi că n'ai de afaceri cu un om subtil. Marii artiști sunt neiubitori de oameni, egoiști, singura contribuție pentru umanitate a artei, însă superioară, este ridicarea conștiințelor la contemplarea valorilor ultime. Sunt niște teme care circulă acum: Roger Martin du Gard, pentru anume pacifism, Villon, fiindcă e răzvrătit, Romain Rolland e unanimită. Literatura nu îmbrățișează ideile nimănui, ea construiește lumi gratuite.

5) Nu putem da o listă despre temele ce s'ar putea trata. Dar e de observat că

mulți scriu despre un autor (obscur) fiindcă a fost tradus în românește (tot ce a fost tradus apare cititorului ca genial) ori fiindcă se vorbește de el prin reviste. Axel Munthe, Pearl Buck par multora excepționali. N'au niciun interes pentru literatură, precum nu interesează Vicki Baum, Irène Nenirowsky și încă altele și alții mult mai prizați. Cine se ocupă de un autor francez, trebuie să aibă o cunoștință totală a literaturii franceze, să deschidă o istorie literară și să aleagă de acolo ce crede că merită să fie comentat. Dacă e tânăr și vooește să se ocupe și de cei noi, să se conducă după opinia criticii înalte, nu după reclamele din gazete. E preferabil ca un tânăr să reîmprespăteze lucruri solide, recitind mai bine pe Gautier, cu sufletul lui de azi decât să se entusiasmeze de Eluard.

6) Este de mult stabilit în alte literaturi că un tânăr nu poate începe prin a face critică estetică. La noi observarea are un caracter de lege. Un tânăr nu-și poate da opinia dintr'o dată despre săzicem, Odobescu. El nu are încă formație estetică, n'are nuanțe de vedere, n'are în spatele lui un corp de operație, n'are rafinament. Cu opinia estetică se sfârșește. Un tânăr de viitor începe prin a face eseistică în jurul gândirii și literaturii universale. Acolo nu poate greși. Baudelaire e un mare poet, orice eroare este exclusă. Spiritul eliberat de incertitudini e capabil de finețe în detalii. În literatura română se pot descoperi documente, se pot răsfoti reviste vechi, stabili direcții și filiații, se poate face într'un cuvânt istorie literară. Tinerii mai puși să se exerciteze și recenzând, însă numai sub direcția cuiva a căruia autoritate spirituală o admit. Numai după formarea unei personalități e posibilă eliberarea. Cine a început prin a decide deadreptul despre literatura română n'a făcut niciodată mare carieră de cri-

tic și am înșela pe tineri dacă le-am rata vocația, abătându-i insidios dela calea justă.

7) Un tânăr care vooește să publice la această revistă trebuie să creadă în valabilitatea programului nostru și până la un punct în valoarea judecății aceluia care conduce revista. Se înțelege, noi putem să nu fim perfecți și să greșim, dar e admis că cel puțin avem față de alții mai tineri o experiență, de care cei tineri se pot ajuta, chiar dacă mâine ei o vor depăși. Acesta e mecanismul oricărei culturi. Nu se poate crea o generație decât prin intermediul unei persoane. Orice mare pictor a frecat vopsele în atelierul unui maestru, deși acest maestru s'a dovedit uneori inferior elevului. Contactul între generații economisește eforturile și precipită diferențierea. Vina multor tineri este de a se asocia, după sistemul cooperativei, și a se minși reciproc. Ei n'au cultul absolutului și fug de sabia de flăcări a judecății critice. Acel tânăr care neagă cu ușurință atitudinile noastre, care se desgustă repede și în loc să ne urmeze sfaturile și să colaboreze după indicațiile noastre, alegând la reviste obscure ori își face plachete de versuri dinainte osândite, nu va fi niciodată scriitor. Nu exagerăm valoarea publicației noastre și nu așteptăm să ne dăduce. În marginile celui mai larg relativism este hotărit că nici un progres nu se poate realiza dacă tânărul nu a încercat să-și facă o noțiune adecvată de semnificația acțiunii noastre în literatura actuală. Dacă el nu e mândru de a fi izbutit să publice un rând în revista noastră și de a primi instrucțiile noastre și crede că e tot aceea dacă numele îi apare în altă publicație, atunci el n'a înțeles nimic, atunci el nu pricepe că există o scară de valori, aproape exactă, la uzul artistului veritabil ce nu e deloc paralel cu scara valorilor diurne. Cu toate părțile supărătoare pe care le poate avea acest dogmatism, e singura stare de spirit prielnică unei mari generații.

OCULTISM

Societăți secrete

În afară de Francmasonerie, interesante ca societăți secrete au fost aceea a Templierilor și Fraternitatea Rosa-Crucis.

Ordinul Templierilor a luat ființă prin 1127, cu scopul de a ocroti pe pelerinii dela Ierusalim contra Musulmanilor. Sediul lor la Ierusalim era în apropierea ruinelor Templului lui Solomon, de unde și denumirea de Cavaleri ai Templului. La început s'au bucurat de protecția Patriarhului din Ierusalim, a regilor, mai târziu au fost persecutați și s'au risipit prin 1307, când șeful lor, Molay, a fost ars pe rug.

„Fraternitas Rosae-Crucis“ a fost fondată de germanul Rozenkreuz, la începutul sec. XV. Aceste fraternități au rămas secrete un secol. În 1613 alchimistul Robert Fludd propagă această doctrină în Anglia. Iată doctrina: Universul conține 4 lumi: Arhetipul, Angelicul, Astralul (invizibil), Sublunarul (fizic); omul e sinteza Universului sau a macrocosmului fiind el însuși un microcosm. Roza-crucienii au avut mare trecere la curtea lui Frideric Wilhelm II. În Franța unul din marii propagatori a fost Stanislas de Guaita.

Horoscop săptămânal

3—9 Decembrie st. n.

[La data stîlului vechiu se vor adăuga 13 zile]

- 3 Decembrie Fire schimbătoare. Decepții mai mult romantice decât materiale.
- 4 „ Putere de asimilație. Abundență, bogăție.
- 5 „ Slăbiciune dăunătoare față de femei.
- 6 „ Imaginație, hărnicie. Prea mult interes pentru lucruri neproducătoare.
- 7 „ Incredere de sine exagerată. Izbâzni efemere.
- 8 „ Izolare. Independență și lipsă de dragoste de cămin.
- 9 „ Inteligență. Viață liniștită.

Nostradamus

L I P O

Tristeți milenare

Aleargă apa râului la vale,
Grăbindu-se s'ajungă 'n mare.
Iar înapoi de-acolo cale
O, niciodată râul nu mai are!

Vedeți, pe turn, acolo, omu-aceia necăjit,
Oftând văzându-se 'n oglindă 'ncărunțit?
Mătase neagră-i erau buclele în zorii
Vieții. Seara însă le-a văpsit
De-acuma în culorile ninsorii.
Viața, noi, cât ne mai este dată,
Să o trăim din plin ca altădată.

E lună, vinul purpurii ne cheamă
Să nu îl mai lăsăm uitat în damigeană...
Eu din al vinului extaz dumnezeesc,
O, cât aş vrea să nu mă mai trezesc!..

Ei, după vin să plece cineva de 'ndată.
Ce, nu sunt hații? Ce vorbă! Iată,
Eu calul meu și blănurile mele să le vând,
Tot fac o mic de monezi de aur orișicând.
Și nu-mi mai trebuie, — să plece servitorul
Să ne aducă 'n schimb vin dulce cu ulciorul.

Să înecăm, așa în dol,
Tristețile a zece mil de ani din noi.

Trad. de N. G. Eremie

Din opera lui:

P l a t o n

Urmare din pag. 1

lor cântece, la toți cunoscut; iar când au intrat în mișcarea muzicii și a ritmului, ei sunt transportați și posedăți ca bacantele care scot din ape lapte și miere. Într-o vreme, în care nu în stare de răceală. Același delir stăpânește și sufletul poezilor lirici, cum mărturisesc ei înșiși. Într-adevăr poezii ne spun că iau miere și culeg poeme în grădini și vâile împădurite ale Muzelor unde sboară ici și colo ca niște albine; și ei spun adevărul. Căci poetul este lucru gingaș, într'aripat, sacru, și nu poate crea până nu simte inspirația, până nu-și iese din fire și nu-și pierde uzul rațiunii. Atâtă vreme cât n'a primit acest dar divin, omul e incapabil să facă versuri și să dea oracole. Și fiindcă nu prin artă, ci printr'un dar cereș găsesc și spun atâtea lucruri frumoase cu privire la ei, cum spui despre Homer, fiecare nu poate izbuti decât în genul

în care-l inspiră Muza... Cea mai bună dovadă de ceace spun este Tynnichos din Chalcis, care n'a făcut nici un poem vrednic de a fi amintit afară de peanul neînțelept al cântăcelui cel mai frumos poate din toate cântecele lirice, un adevărat noroc al Muzelor, cum îl numește singur. Mi se pare că tocmai în persoana acestui poet, zeul ne-a dovedit în așa chip încât să nu mai rămână îndoială, că frumoasele poeme nu sunt nici omenești, nici făcute din oameni și că poezii nu sunt decât interpretări zeilor, fiindcă sunt stăpâniți de ei, oricare ar fi zeul care-i stăpânește. Ca să dovedească acest lucru, zeul a ales pe poetul cel mai mediocru cu putință spre a cânta prin gura lui cântecele cel mai frumos. Ce zici, Ion, n'am dreptate? (Ion).

Traducerea e indirectă și deci neștiințifică, dar satisfăcătoare pentru scopurile noastre. Am purificat-o de ceace nu era decent.

BIOGRAFIA

GONCEAROV

În anul 1812 se naște la Simbirsc în casa negustorului Goncearov, Ivan Alexandrovici.

„Aspectul orașului meu natal — ne povestește Ivan Alexandrovici în amintirile sale — este acela al unui tablou al somnului și al lipsei de mișcare. Aceleași case și căscioare, mare parte din lemn, învechite de vreme, cu mezzanine, cu grădini, uneori cu mici coloane înconjurare cu urzică, aceleași garduri fără capăt, aceleași trotuare de scânduri, aceleași pustietate și tăcere pe ulițele colbăite. Liniștea, ferestrele somnoroase cu stururile și jaluzelele lăsate, fețele adormite, rătăcite pe străzi — toate acestea îți închid fără voe pleoapele“.

Pierzându-și de timpuriu tatăl, vine sub oblăduirea mamei sale și a fostului marinar Iacubov, ale cărui povestiri, pline de aroma depărtărilor, sădesc în sufletul micului Ivan nostalgia după meleguri nevăzute, abea bătute.

După o lipsă de 10 ani, în care timp a terminat liceul și facultatea de istorie din Moscova, se reîntoarce în 1835 în orașul de pe malul Volgii, pierdut în neșfârșitul stepei. Același traiu moleșitor, aceiași oameni, lipsiți de vreo preocupare, îl întâmpină.

„Mi se pare că din acel timp, dela vederea acestor

fețe, acestui traiu fără grijii, acestei lipse de lucru, dăinuiește în mine prima imagine despre Oblomovi“.

Dar abea după douăzeci de ani de pregătire, adică de observație și cugetare, avea Goncearov să-și scrie romanul.

Ca funcționar de minister la Petrograd, duce o viață tihnită, între slujbă și cele câteva adunări de literați.

În 1847 apare prima sa operă, „Povestire banală“, o adevărată oglindă a epocii scriitorului.

După cinci ani ia parte la o călătorie în jurul lumii. Ca urmare a acestei călătorii scoate „Fregata Pallas“ în două volume. Tărâmurile îndepărtate, oameni cu alt fel de traiu, mărețe descrieri de natură; peste toate acestea plutește iubirea scriitorului de patrie, dorul său după locurile scumpe. Toate acestea le găsim în „Fregata Pallas“.

Iată ce spune Goncearov la reîntoarcerea sa în Rusia:

A apărut:
ALEXANDRU DUMAS-TATAL
L A L E A U A N E A G R Ă
roman
Traducere în ed. Libr.
„ATH. GHEORGHIU“, IAȘI

BCU Cluj Cronica mizantropului

Gloria

Iar să mă 'ntorc la luptă,
Căci nu-i mai scump nimica az
Pe lumea pământescă
De cât un nume de viteaz
Și moartea vitejească!

Deci Peneș lupta ca să-și facă „un nume“. Așa înțelegea Alecsandri războiul! De aceea și noi în clasă ne băteam pe capete în recreații și așteptam ieșirea ca să ne întoarcem la luptă spre a ne câpăta „nume de viteaz“. E curios însă că institutorul numea pe vitejii noștri, pe marii noștri generali de uliță, „bătăuși“ și mângăla pe lași, numindu-i „băieți cumini“.

Acestea fiind zise, iată ce-am visat. Am visat că mă băteam cu dușmanii dintr-o parte a țării și-i biruam, luându-le țara și omorându-i pe toți. Toată lumea mă numea viteaz. Apoi am mers și mai departe și m'am bătut cu vecinii vecinilor și am izbândit și i-am omorât. Și apoi am mers și mai încolo și am biruit pe vecinii vecinilor vecinilor și i-am omorât și m'am umplut de glorie. Apoi m'am suit în vârbărie și am trecut Oceanul și m'am bătut cu popoarele de pe celălalt tărâm și le-am învins și le-am omorât. Apoi am luat țara corăbii și am trecut Oceanul celălalt și m'am întors pe continentul meu pe partea cealaltă și m'am bătut pe rând cu toate noroadele, biruindu-le și stăruindu-le. Până ce am ajuns în țara mea, plin de glorie. Însă atunci am văzut că gloria mea avea o parte tristă. Stăruindu-mă cu multă vitejie pe dușmanii nu mai era pe lume cine să mă numească viteaz și glorios și ședeam singur melancolic de atâtea izbândite. Și cum mă uitam spre cer am văzut luna și m'am gândit numai decît că luna trebuia să fie locuită și că prin urmare ducând războiul și acolo puteam să fiu și mai glorios. Însă imaginația visului n'a fost așa de subtilă

Ah! da-r-ar Domnul să-mi îndrept

Această mână ruptă,
Să-mi vindec rănile din piept,
Iar să mă 'ntorc la luptă.

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

Un prieten l-a rugat pe Victor Basch să se ducă la primărie să-i declare nașterea unei fetițe. La întrebarea funcționarului municipal care-i ceru să-și declare profesia, Basch a răspuns cu mândrie: kantian evoluționist.

Se pare că funcționarul respectiv nu și-a revenit nici până azi.

A. Glatigny rătăcind prin Corsica, într-o stare mizeră și lamentabilă, a fost arestat de un jandarm prea zelos. În raportul adresat superiorilor se putea citi: „...am arestat pe numitul A. Glatigny al cărui aspect fugitiv ni s'a părut suspect...“ (T. P.)

Dintr'un articol al lui Anghel (O casă care dispăre) aflăm că pe locul unde este acum Fundația Regele Carol I era casa Păucescu. Acolo se țineau un fel de reuniuni literare la care au participat Eminescu, Vlahuță, Delavrancea, Duliu Zamfirescu. Dacă laolaltă, ori pe rând ca frecventator, acest lucru nu este explicat.

Petre Paulescu cântă în Cuib și sbor, poeme (Buc., „Intelct.“ 1939) satul său natal pe Cricovul Sărat:

Intins pe Cricovul Sărat
Și prăfuit doar de lumină
Stă satul meu descălecat
Și înflorit ca o grădină.

Alte amănunte:

Tot mai la vale Bărăganul;
Cu lan și holdă mătașoasă;
Le porți tălăzuind aleanul
Și-l duci spre Prahova spu-
moasă.

Satul natal cântat de d. N. F. Costenco, basarabean (Ore. poeme. Chișinău, 1939) este Cegoreni:

În sat la noi, la Cegoreni,
Printre praporuri și ponoară,
Șerpuie drumuri lungi de
cară.
Iar cerul—clopot de azur—
E 'ncins de vii jur împrejur.

Și George Șoimu (Troia de hotar. Buc., „Pavel Suru“ 1939) s'a născut într'un sat:

De după dealuri, îmi apare
vag
Un sat pitic, o insulă de case,
Ca iepurile fuge în zig-zag
Prin sălcii și poeme luminoase.

E interesant că face o poezie a ostilității între sat și oraș (Tu ești cucoana...):

Părinții tăi n'ar vrea să-mi
fii soție,

POȘTA REDACTIEI

Al. Ch., Iași: Bine ai venit. Trece la mine acasă, oricând, spre a ne înțelege asupra unor lucruri. Articolul se va publica. I. Alif, Buc.: Instituția care ține mult la numele lui St. ar putea fi afectată și s'ar putea să vă îngreuneze unele cercetări, care sunt deocamdată mai însemnate. Iată de ce și eu vă sfătuiesc a nu publica articolul. P. Șerbanescu, Tg.-Mureș: Se va publica. D. C.-Z., Bărlad: Deocamdată prea demonește Boțez: Pe strada mea de tot târziu / Un om lucra la un sicriu; / Bătea cu frică 'ncet și pe 'ntunecate / De noapte se temea, de moarte poate... Vă invităm la colaborare în bazele „Instrucțiunilor“. R. Marc., Buc.: Răspuns direct. X. Buc.: Vă invit să colaborați în mod mai statornic și chiar cu proză. Dacă n'am prea publicat este că n'am primit lucruri interesante. C. Georgescu, Buc.: Articolul d-voastră e bun și-l punem la rezerve. Însă în chestiunea clasiciilor, ca să interesăm, trebuie să căutăm pe cât e posibil să atingem aspecte inedite. Vă rog să alegeți un autor mai puțin cunoscut. I. Mihalovici, Iași: Chestia a tot fost tratată. Citiți „Instrucțiile“. M. Nicolau, Iași: Promițătoare. A. Sib., Botogani: Revistele obişnuiesc a publica astfel de articole ocazionale, dar ele nu dovedesc nimic, nu promovează cunoștința

literară. C. Comar, Iași: Raspuns direct. Dem. Răd., Buc.: Foarte bine. Fiind încă tânăr, orice progres e posibil. Însă la o tinută mai simplă, mai meseriașă ai literelor. Sunt curios să cunosc pictura. Nu poți face o vignetă p. revistă? D. D. G.: Articolul se va publica cu înălțarea citirii noastre în propria revistă. Em. N.: Articolul s'a publicat cu numele vechi, fiindcă abia după aceea se observă „condiția“. Ceace cereți: nu se poate și cel mai elementar tact arată că propunerea noastră e cea bună.

Se suspendă p. câteva săptămâni, din cauza unor lucrări grabnice, reuniunile redacționale. Colaboratorii sunt rugați să vină la Facultate, Luni dim. la ora 10, (seminar) ori Marți, Miercuri, după curs.

Eu sunt țaran cu-opinci și cu țurcană,
Ne-au fi iubit așa o țerșnicie
De n'ai fi fost iubita mea:
cucoană.

Tu porți mătase 'n sânge și e greu
Să înțelegi ce farmec e în crâng,
Tu ai trăit ascunsă în muzeu
Și nu ca mine 'n iesle, un nătăng...

Luminile de viciață 'n pensioane
Pentru cultură tu le-ai ars pe rug.
Eu nu știu carte, singura știință:
E brazda mea și fiarele de plug...

În Dansul lumii, poezii de St. S. Burada (Roșiori-de-vede, 1938) aflăm această sugestivă Scrișoare...d-lui prof. N. Iorga:

Bătrâne profesor de astăzi,
care stai acolo sus
Și urmărești deasupra noastră,
vremurile ce s'au dus
Azi privești, în zări cum vine,
timpul cu ploii și cu vânt
Care trec, se duc, se pierd,
ca melodia unui cânt.
Iar puterea tinereții, care nu te-a părăsit,
Să poți ținea piept l'atâtea haite care au năvălit.
Ai fost și ești stăpânul condeiului ce scrie
Și spune omenirei, de a ta măestrie.

Tu ești pasnicul grădinii 'n care România are:
Ca floare „Literatura“ care-i cea mai scumpă floare.
Cu toiagu 'n mână 'n poartă,
lovește măsca fără milă,
Care vrea să intre acolo, ca să-ți murdărească o filă,
Și cum știi că 'n țara noastră, e o fabrică de scriitori,
În loc de oameni cu talente, scoate numai rămători,
Pentru care ai toiagu-ți, cel vrajit de Dumnezeu,
Că cel atins se trezește, nu mai doarme somnul greu.
Fii mândru ca 'ntotdeauna, cu condeiul ascuțit,
Pentru o inoculare, celui ce s'a 'nbolnăvit
Și privești în zare peste: omenire, cărturari,
Cum privește peste codrii, cel mai mândru din stejari.
Iar dacă pe la 'ntunerice, vreunul se rătăcește,
Luminează-i calea bună, pentru care el muncește
Si trimite-i călăuză cel mai mare al tău far,
Care-i scris pe înșelesul ficării: „Cuget clar“.

Tu ești pasnicul grădinii 'n care România are:
Ca floare „Literatura“ care-i cea mai scumpă floare.
Cu toiagu 'n mână 'n poartă,
lovește măsca fără milă,
Care vrea să intre acolo, ca să-ți murdărească o filă,
Și cum știi că 'n țara noastră, e o fabrică de scriitori,
În loc de oameni cu talente, scoate numai rămători,
Pentru care ai toiagu-ți, cel vrajit de Dumnezeu,
Că cel atins se trezește, nu mai doarme somnul greu.
Fii mândru ca 'ntotdeauna, cu condeiul ascuțit,
Pentru o inoculare, celui ce s'a 'nbolnăvit
Și privești în zare peste: omenire, cărturari,
Cum privește peste codrii, cel mai mândru din stejari.
Iar dacă pe la 'ntunerice, vreunul se rătăcește,
Luminează-i calea bună, pentru care el muncește
Si trimite-i călăuză cel mai mare al tău far,
Care-i scris pe înșelesul ficării: „Cuget clar“.

Tu ești pasnicul grădinii 'n care România are:
Ca floare „Literatura“ care-i cea mai scumpă floare.
Cu toiagu 'n mână 'n poartă,
lovește măsca fără milă,
Care vrea să intre acolo, ca să-ți murdărească o filă,
Și cum știi că 'n țara noastră, e o fabrică de scriitori,
În loc de oameni cu talente, scoate numai rămători,
Pentru care ai toiagu-ți, cel vrajit de Dumnezeu,
Că cel atins se trezește, nu mai doarme somnul greu.
Fii mândru ca 'ntotdeauna, cu condeiul ascuțit,
Pentru o inoculare, celui ce s'a 'nbolnăvit
Și privești în zare peste: omenire, cărturari,
Cum privește peste codrii, cel mai mândru din stejari.
Iar dacă pe la 'ntunerice, vreunul se rătăcește,
Luminează-i calea bună, pentru care el muncește
Si trimite-i călăuză cel mai mare al tău far,
Care-i scris pe înșelesul ficării: „Cuget clar“.

Tu ești pasnicul grădinii 'n care România are:
Ca floare „Literatura“ care-i cea mai scumpă floare.
Cu toiagu 'n mână 'n poartă,
lovește măsca fără milă,
Care vrea să intre acolo, ca să-ți murdărească o filă,
Și cum știi că 'n țara noastră, e o fabrică de scriitori,
În loc de oameni cu talente, scoate numai rămători,
Pentru care ai toiagu-ți, cel vrajit de Dumnezeu,
Că cel atins se trezește, nu mai doarme somnul greu.
Fii mândru ca 'ntotdeauna, cu condeiul ascuțit,
Pentru o inoculare, celui ce s'a 'nbolnăvit
Și privești în zare peste: omenire, cărturari,
Cum privește peste codrii, cel mai mândru din stejari.
Iar dacă pe la 'ntunerice, vreunul se rătăcește,
Luminează-i calea bună, pentru care el muncește
Si trimite-i călăuză cel mai mare al tău far,
Care-i scris pe înșelesul ficării: „Cuget clar“.

Tu ești pasnicul grădinii 'n care România are:
Ca floare „Literatura“ care-i cea mai scumpă floare.
Cu toiagu 'n mână 'n poartă,
lovește măsca fără milă,
Care vrea să intre acolo, ca să-ți murdărească o filă,
Și cum știi că 'n țara noastră, e o fabrică de scriitori,
În loc de oameni cu talente, scoate numai rămători,
Pentru care ai toiagu-ți, cel vrajit de Dumnezeu,
Că cel atins se trezește, nu mai doarme somnul greu.
Fii mândru ca 'ntotdeauna, cu condeiul ascuțit,
Pentru o inoculare, celui ce s'a 'nbolnăvit
Și privești în zare peste: omenire, cărturari,
Cum privește peste codrii, cel mai mândru din stejari.
Iar dacă pe la 'ntunerice, vreunul se rătăcește,
Luminează-i calea bună, pentru care el muncește
Si trimite-i călăuză cel mai mare al tău far,
Care-i scris pe înșelesul ficării: „Cuget clar“.

POȘTA REDACTIEI

Al. Ch., Iași: Bine ai venit. Trece la mine acasă, oricând, spre a ne înțelege asupra unor lucruri. Articolul se va publica. I. Alif, Buc.: Instituția care ține mult la numele lui St. ar putea fi afectată și s'ar putea să vă îngreuneze unele cercetări, care sunt deocamdată mai însemnate. Iată de ce și eu vă sfătuiesc a nu publica articolul. P. Șerbanescu, Tg.-Mureș: Se va publica. D. C.-Z., Bărlad: Deocamdată prea demonește Boțez: Pe strada mea de tot târziu / Un om lucra la un sicriu; / Bătea cu frică 'ncet și pe 'ntunecate / De noapte se temea, de moarte poate... Vă invităm la colaborare în bazele „Instrucțiunilor“. R. Marc., Buc.: Răspuns direct. X. Buc.: Vă invit să colaborați în mod mai statornic și chiar cu proză. Dacă n'am prea publicat este că n'am primit lucruri interesante. C. Georgescu, Buc.: Articolul d-voastră e bun și-l punem la rezerve. Însă în chestiunea clasiciilor, ca să interesăm, trebuie să căutăm pe cât e posibil să atingem aspecte inedite. Vă rog să alegeți un autor mai puțin cunoscut. I. Mihalovici, Iași: Chestia a tot fost tratată. Citiți „Instrucțiile“. M. Nicolau, Iași: Promițătoare. A. Sib., Botogani: Revistele obişnuiesc a publica astfel de articole ocazionale, dar ele nu dovedesc nimic, nu promovează cunoștința

literară. C. Comar, Iași: Raspuns direct. Dem. Răd., Buc.: Foarte bine. Fiind încă tânăr, orice progres e posibil. Însă la o tinută mai simplă, mai meseriașă ai literelor. Sunt curios să cunosc pictura. Nu poți face o vignetă p. revistă? D. D. G.: Articolul se va publica cu înălțarea citirii noastre în propria revistă. Em. N.: Articolul s'a publicat cu numele vechi, fiindcă abia după aceea se observă „condiția“. Ceace cereți: nu se poate și cel mai elementar tact arată că propunerea noastră e cea bună.

Se suspendă p. câteva săptămâni, din cauza unor lucrări grabnice, reuniunile redacționale. Colaboratorii sunt rugați să vină la Facultate, Luni dim. la ora 10, (seminar) ori Marți, Miercuri, după curs.

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Ionescu No. 4 — Iași.